

Guba ve Lincoln'un İzinde Salgın ve Deprem Koşullarında Nitel Araştırma Yapma Öyküsü: Otoetnografik Bir Çalışma

The Story of Conducting Qualitative Research Under Pandemic and Earthquake Conditions in The Footsteps Of Guba and Lincoln: An Autoethnographic Study

Yalçın Coşkun¹ Seval Fer²

¹ Doktora Öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye

² Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye

Makale Bilgileri

Geliş Tarihi (Received Date)

16.07.2024

Kabul Tarihi (Accepted Date)

24.02.2025

*Sorumlu Yazar

Yalçın Coşkun

Hacettepe Üniversitesi Eğitim

Bilimleri Enstitüsü,

Beştepe/Ankara

yalcin.coskun@gmail.com

Öz: Bu çalışmada Guba ve Lincoln'un izinde, salgın ve deprem koşullarında nitel araştırma yapma öyküsünü sistemli biçimde ve kişisel deneyimlerim çerçevesinde otoetnografik araştırma yaklaşımı ile paylaşmayı amaçladım. Bu amaçla nitel araştırma yöntemleri kullanarak hazırlanmış doktora tez çalışmamın; 2020 yılında ortaya çıkan Covid-19 salgınının ve 2023 yılında meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremlerin çalışmam üzerindeki etkisini açıkladım. Bunun için nitel araştırma yöntemlerinden anlatı esasına dayanan otoetnografiyi kullandım. Veri toplama aracı olarak araştırmacı belleği yansıtmaya formunu, verilerin analizi için ise yapısal analizi kullandım. Araştırma bulgularına göre deprem ve salgın koşullarında nitel araştırma yürütmek odaklanma, katılımcı grupla etkileşimde bulunma, araştırma süreci için gerekli izinleri alma ve prosedürleri tamamlama konularında zorluklar yaratmaktadır. Bu çalışmada elde edilen bulgular nitel araştırma süreçlerine ilişkin diğer araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Nitel araştırma, Otoetnografi, Guba ve Lincoln, program değerlendirme,

Abstract: In this study, following Guba and Lincoln, I aimed to share the story of conducting qualitative research under pandemic and earthquake conditions systematically and within the framework of my personal experiences with an autoethnographic research approach. For this purpose, I explained the impact of the Covid-19 pandemic that emerged in 2020 and the Kahramanmaraş-centered earthquakes that occurred in 2023 in my doctoral thesis study, which I prepared using qualitative research methods. For this, I used autoethnography based on narrative, one of the qualitative research methods. I used a researcher memory reflection form as a data collection tool and structural analysis for data analysis. According to the research findings, conducting qualitative research in earthquake and pandemic conditions creates difficulties in focusing, interacting with the participant group, obtaining the necessary permissions for the research process, and completing the procedures.

Keywords: Qualitative research, Autoethnography, Guba and Lincoln, program evaluation,

Kaşıkçı, F. & Korkmaz, B. C. (2025). Guba ve Lincoln'un izinde salgın ve deprem koşullarında nitel araştırma yapma öyküsü: otoetnografik bir çalışma. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(1), 1-13. <https://doi.org/10.17556/erziefd.1516837>

Giriş

1 Aralık 2019 gününün sabahında birisi; bugün daha önce görülmemiş bir virüs türü dünyada ilk defa görülecek, bu virüs yüzünden önümüzdeki birkaç yıl içinde milyonlarca insan ölecek, yüz milyonlarca insan hastanelerde ya da evlerinde uzun süreli tedavi görecektir, şehirler ve ülkeler arası insanların seyahat etmesi kısıtlanacak, okullar ve üniversiteler bir yıldan fazla kapalı kalacak hatta dünyanın her tarafında insanların sokağa çıkması yasaklanacak deseydi muhtemelen bunun bir bilim kurgu filminin senaryosu olduğunu düşünürdük. Ya da 5 Şubat 2023 gününün akşamında birisi; yarın sabaha doğru Türkiye'nin güneydoğusunda çok büyük bir deprem olacak ve bu deprem Türkiye'de on bir ilde büyük bir yıkıma yol açmakla birlikte Lübnan, Kıbrıs, Irak, İsrail, Ürdün, İran ve Mısır'ın yer aldığı geniş bir coğrafyada hissedilecek, toplamda yüz bine yakın kişi hayatını kaybedecek, milyonlarca insan yaralanacak deseydi bu ifadeleri en iyi ihtimalle abartılı bulurduk. Hele bir de bu deprem üzerinden dokuz saat sonra benzer büyüklükte bir deprem daha olacağını söyleseydi karşımızdaki kişinin hayal gücünün çok geniş olduğunu düşüncesine kapılırdık. Ancak bütün bunlar gerçekleşti. Yakın tarihimizde salgın ve deprem gibi iki önemli hadiseyi daha önceki örneklerinden çok daha ağır bir biçimde hep birlikte yaşadık. Şüphesiz bu iki travmatik olay hayatın her alanını etkilediği gibi akademik hayatı da etkiledi. Bu iki olayın yarattığı belirsizlik ve kaygı, akademik sürecime doğrudan yansdı. Çalışmalarına odaklanmakta zorlandım, akademik

hedeflerim bile anlamsız gelmeye başladı. Ben de bahsi geçen iki sarsıcı olayın kendi akademik yolculuğumdaki etkisini bu çalışmada anlatmak istedim.

Salgın ve depremin akademik yaşamım üzerindeki etkisi toplumun geneli üzerindeki etkisiyle kıyaslandığında oldukça basit duruyor. Ancak toplumu oluşturan bireylerin her birinin günlük, akademik, sosyal yaşamları üzerinde derin izler bırakan bu iki doğal afetin bireyler üzerindeki etkilerini anlamak toplumun geneli üzerinde nasıl bir etki bıraktığını anlamak açısından önemlidir. Bu çalışma kapsamında deprem ve pandemi doğal afet olarak tanımlansa da konuyla ilgili çeşitli tartışmalar mevcuttur. Örneğin pandeminin Çin'de yürütülen bir laboratuvar araştırması esnasında yayıldığına yönelik iddialar Amerika Birleşik Devletleri üst yönetimi tarafından dile getirilmiştir (Anadolu Ajansı, 2025). Benzer biçimde depremin meydana gelme biçimi doğa olsa da yıkıcılığı insan kaynaklı faktörlerle ilişkilidir. Plansız kentleşme, yetersiz yapı standartları, denetimsiz imar uygulamaları ve risk yönetimi eksiklikleri gibi unsurlar, depremin doğal bir olay olmaktan çıkıp bir afete dönüşmesine neden olmaktadır. Bu anlamda ister doğal ister insan eliyle oluşturulmuş olsun bu afetlerin bireyler ve toplum üzerindeki etkisi önemlidir. Yine araştırmacının süreçte etkin bir rol üstlendiği ve sürekli sahada olmasının gerektiren nitel araştırma gibi yöntemlerde bu etkinin anlatılması ve anlaşılması ayrıca önemlidir. Bu önemden yola çıkarak çalışmam doktora tezimi

hazırlarken yürüttüğüm nitel araştırma sürecinin bahsi geçen doğal afetlerden nasıl etkilendiğini anlatmak istedim.

Peki nitel araştırma bahsi geçen doğal afetler karşısında diğer araştırma türlerine göre daha mı kırılındır? Eğer öyleyse de bu durumu ortaya çıkaran unsurlar nelerdir? Bu soruya cevap verebilmek için nitel araştırmanın tanımını ve temel özelliklerini anlamak gerekir. İnsanlar içinde yaşadıkları dünyayı, evreni, birbirleriyle olan ilişkilerini, kültürlerini, duygularını, zihinlerini, bedenlerini yani neredeyse her şeyi anlamak ve anlamlandırmak için elverişli ve geçerli bir yol olarak bilimi kullanırlar. Bilimsel yollarla gerçek bilgiye ulaşma çabası insanların en eski uğraş alanlarından birisi olmuştur. Bilimsel bilgiye ulaşma yolculuğunda kullanılan yaklaşım ve yöntemler zamanla değişmiştir. Önceleri pozitivist baskın olduğu dönemlerde özellikle doğa ve fen bilimlerinde bilimsel gerçekliğe ulaşabilmek için nicel yöntemler ağırlıklı olarak kullanılmıştır. Ancak sosyal bilimlerde bilimsel bilgiye ulaşmada bağlamın önemli bir etken olduğu fark edilmiş ve gerçekliğin sosyal yönü vurgulanmaya başlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinin gelişimi de bu noktada başlamış ve devam etmiştir (Denzin ve Lincoln, 2017).

Nitel araştırma nedir? Nitel araştırmacılar; bu soruya epistemolojik tutumlarına, dünyaya bakış açılarına ve araştırma özelliklerine göre cevaplar verirler. Buna bağlı olarak farklı sınıflandırmalar ve tanımlamalar yaparlar. Creswell (2021) nitel araştırmayı “olayları ve olguların gerçekçi bir ortamda bütüncül bir şekilde incelendiği, genelleme yapmaktan ziyade her sosyal vakanın kendi bağlamında araştırıldığı, insan ve toplum davranışlarının açıklandığı bir araştırma yöntemi” olarak tanımlamıştır. Bir başka tanımda Given (2021, s 26) nitel araştırmayı “İnsanların deneyimlerini, algılarını, davranışlarını ve inançlarını derinlemesine incelemeyi amaçlayan araştırma tasarımına yönelik insan odaklı bir yaklaşım” olarak açıklamıştır.

Her iki tanımdaki ortak noktanın “insan” olduğu görülmektedir. Nitel araştırmanın dayandığı temel anlayış insan davranışlarının ve kültürünün nedenlerinin açığa çıkarılmasıdır. Bunun için ulaşılan bulguların temelini ortaya koyma hedefi yaklaşımın esasını oluşturur. Bu noktada ana soruya dönecek olursak bu tanımlar ve özellikler nitel araştırmayı doğal afetler karşısında daha mı kırılındır? Bu sorunun muhtemel cevabı evettir. Çünkü odak noktası insan, onun davranışları ve kültürü olan bir yaklaşımın doğal afetler sırasında daha kırılındır olmaması zordur. Bahsi geçen dönemlerde insan rutinleri kaybolur ve olağanüstü bir atmosfer hâkim olur. Bu da sosyal gerçekliğin özünü bozar. Dolayısıyla insan odaklı bir yaklaşıma sahip nitel araştırma da daha etkilenebilir bir konuma gelir. Guba ve Lincoln (1989) nitel araştırmacının “camın arkasında durup olan biten her şeyi izleyen adam” olmadığını belirterek saha koşullarının zorluğuna vurgu yapmışlardır. Bu anlamda nitel araştırmacı için saha koşulları normal zamanlarda bile zor olan olağanüstü dönemlerde bu süreç daha karmaşık ve öngörülemez bir hal almaktadır.

Nitel araştırma yöntemlerinin; her ne kadar afet dönemlerinde kırılındır bir yapı gösterdiği anlaşılmış olsa da farklı özelliklere sahip grupların gerçek saha koşullarında incelenmesinde araştırmacılara önemli avantajlar sağladığı araştırmacılar tarafından ortaya konulmuştur. Bu konuya örnek olarak Egon Guba ve Yvonna Lincoln (1989) gösterilebilir. Bu isimler nitel araştırma tarihinde önemli bir yere sahiptir. Yazarların 1985 yılında yayınladıkları *Natüralist Araştırma (Naturalistic Inquiry)* isimli kitap nitel araştırma

tarihinde önemli bir yer tutmaktadır. Yine yazarlar tarafından 1981 yılında yayımlanan “Etkili Değerlendirme” (*Effective Evaluation*) ve 1989 yılından yayımlanan “Dördüncü Nesil Değerlendirme” (*Fourth Generation Evaluation*) isimli kitaplar yazarların nitel araştırmaya ve değerlendirmeye ilişkin katkılarını sundukları eserlerdir. Dördüncü nesil değerlendirme nitel araştırma prensiplerini esas alan ve ağırlıklı olarak program değerlendirmede kullanılan bir değerlendirme yaklaşımıdır. Dördüncü nesil değerlendirme politik, etik ve insani faktörleri tanımlayan, sosyal ve kültürel faktörleri sürecin bütünleyici bileşenleri olarak gören bir araştırma sürecidir. Bu değerlendirme modelinde araştırmacının kendisi de bir veri toplama aracı olarak sürece dahil edilir (Guba ve Lincoln, 1989).

Bu otoetnografik çalışmaya konu olan doktora tez çalışmasında 2019 yılında Talim ve Terbiye Kurulu tarafından hazırlanan ortaokul Türkçe öğretim programı, yukarıda temel ilkeleri ve özellikleri verilen dördüncü nesil değerlendirme yoluyla değerlendirilmiştir. Peki neden nitel araştırma prensiplerini temel alan dördüncü nesil değerlendirme? Türkçe öğretim programının değerlendirilmesi için pozitivist temellere dayanan araştırma metodlarının kullanılması programa ilişkin asıl bilinmesi gerekenleri perde arkasında bırakacağından natüralist temellere dayanan ve yapılandırmacı paradigmayı esas alan dördüncü nesil değerlendirme modeli kullanmayı tercih ettim.

2019 yılından beri kullanımda olan Türkçe öğretim programını değerlendiren çok sayıda tez, makale ve bildiri hazırlanmıştır. Bu çalışmalardan bazıları programın kazanımlar ve içerik öğelerinin nasıl yapılandırıldığı ile ilgiliydi (Filiz ve Yıldırım, 2021; Bağcıoğlu 2019). Bunun yanında programı öğretmen, okul yöneticileri, öğrencilerin gözünden değerlendiren araştırmalar da mevcuttu (Öz, 2022; Kaya, 2021; Eser, 2020). Ancak bu çalışmaların çoğu belli bir modele dayanmayan, nicel araştırma geleneklerine bağlı kalınarak yürütülmüştü. Bu araştırmalardan farklı olarak alanyazında ilk defa Guba ve Lincoln’un modelini esas alınarak yürütülen tez çalışması benim açımdan önem arz ediyordu. Nitel araştırma geleneğine bağlı kalınarak yürütülen tezin bahsi geçen arka planının anlatılmasının, gerçek saha koşullarında nitel araştırma yapmanın nasıl bir süreç olduğunun anlaşılmasına katkı sağlayacağı varsayılmıştır. Çünkü nitel araştırmanın her ne kadar bilinirliği artsa da çoğu zaman gerçek saha koşulları teoriden büyük ölçüde ayrılmaktadır. O yüzden gerçek saha koşullarının bilinmesi okuyuculara ve araştırmacılara avantaj sağlayacaktır.

Bu araştırmada, bahsi geçen açıklama ve gerekçeler doğrultusunda deprem ve pandemi koşullarında gerçek sahada nitel araştırmanın yürütme sürecine dair yönelik bireysel deneyimler araştırmacının gözünden paylaşılmasını amaçladım. Dolayısıyla araştırmada Guba ve Lincoln’un izinde, salgın ve deprem koşullarında nitel araştırma yapma öyküsü sistemli biçimde ve araştırmacının bireysel deneyimleri çerçevesinde otoetnografik araştırma yaklaşımı ile paylaşılmasını hedefledim. Bu genel amaca bağlı olarak yürütülen nitel araştırmada veri toplama araçlarının geliştirilmesi, verileri toplanması ve verilerin analiz edilmesi süreçlerinin nasıl yürütüldüğünün açıklanması amaçlanmıştır. Bunun yanında ilgili araştırmacıların ve okuyucuların konu ile ilgili bilgilendirilmesini amaçladım.

Nitel araştırmanın bir diğer önemli özelliği de bu alanda önemli çalışmaları olan Yin (2018) ve Creswell’e (2021) göre saha araştırmalarıdır. Yazarlara göre incelenen fenomenin, topluluğun ve katılımcı grubun iç görüşlerini, algılarını

belirleyebilmek için sahada çalışmak gerekir. Kendi sosyal gerçekliği içinde incelenmeyen araştırma sorusu ya da konusu bağlamından kopuk olacak ve elde edilen bulgular güvenilir olmayacaktır. Bu konu da dolaylı olarak ana soru ile ilgilidir. Sahada bulunmayı zorunlu kılan bir araştırma yöntemi için sahanın kısıtlanması ya da hiç olmaması şüphesiz önemli bir sorundur. Bahsi geçen afet dönemlerinde de araştırma sahası kısıtlanmış veya tamamen ortadan kalkmıştır. Dolayısıyla nitel araştırma yürütme imkânı bu dönemlerde ya kısıtlanmış ya da tamamıyla ortadan kalkmıştır. Nitel araştırmaların insan odaklı olması, olguyu kendi sosyal gerçekliği içinde incelemesi ve bu yöntemde saha araştırmasının vazgeçilemez oluşu afet gibi olağanüstü dönemler için olağanüstü uygulama şartlarını da beraberinde getirmektedir. Bu çalışmada da söz konusu olağanüstü uygulamaların araştırmacılarla ve okuyucularla paylaşılması amaçlanmıştır.

Yöntem

Guba ve Lincoln'un (1989) geliştirmiş oldukları dördüncü nesil değerlendirme modeliyle ortaokul Türkçe öğretim programını değerlendirmeyi amaçlayan doktora tez çalışmasının sahada, salgın ve deprem koşullarında nasıl gerçekleştirildiğini bireysel deneyimler aracılığıyla aktarmayı amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden otoetnografik yöntemi kullandım.

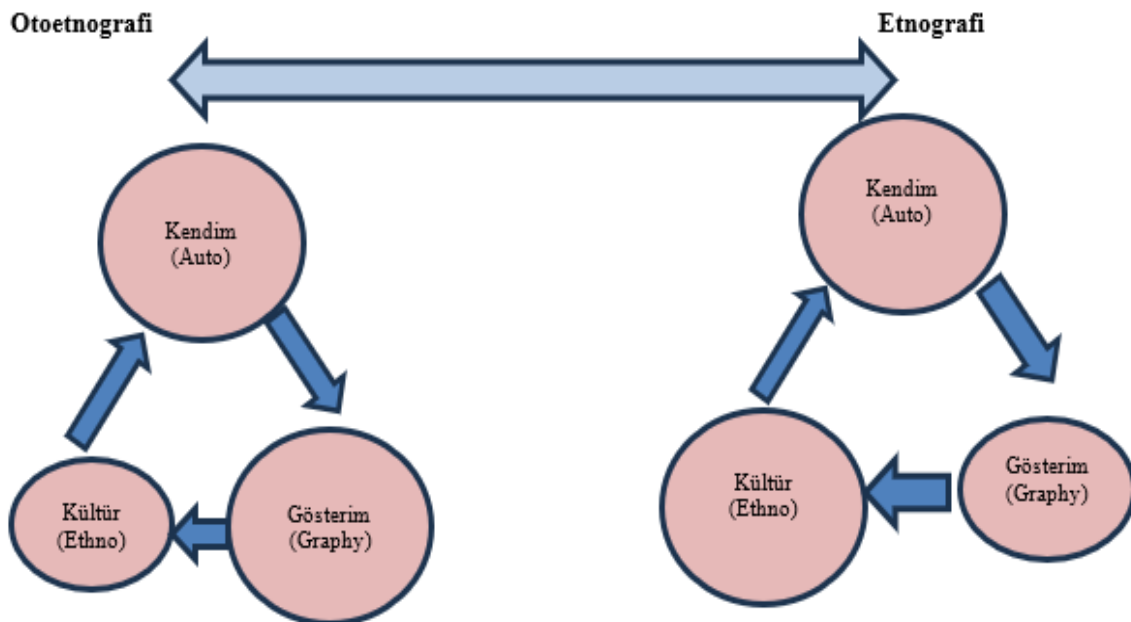
Ellis, Adams ve Bochner (2011, s.1) otoetnografiyi "kültürel deneyimi anlamak amacıyla kişisel deneyimin betimlenmesi ve sistematik olarak analiz edilmesine yönelik bir araştırma yaklaşımı" olarak tanımlamışlardır. Başka bir deyişle otoetnografi kişisel ve öznel olanın kültürel ve toplumsal bağlarla ilişkilendirilmesidir. Bu bağlamda otoetnografinin amacı bireysel hikayeler anlatmak değil kişisel deneyimler aracılığıyla toplumsal olgulara ilişkin bakış açısı geliştirmektir. Bu çalışma kapsamında da doktora tezimi hazırlama sürecine ilişkin kişisel deneyimimi pandemi ve deprem gibi toplumu geniş ölçekte etkileyen olaylarla ilişkilendirmek için otoetnografik yöntemi kullanmayı tercih ettim. Yani kişisel hikayem üzerinden toplumsal olaylara ilişkin çıkarımlarda bulundum.

Nitel araştırma eğilimlerinin yükselişi ile eş zamanlı olarak ortaya çıkan anlatı çalışmalarının gelişimiyle "Otoetnografi"

terimi 1970'lerin sonunda ilk defa Heider tarafından kullanılmıştır (Adams, Jones ve Ellis, 2015). Geleneksel paradigmalardan farklı olarak araştırmacı etkisini sınırlamak ya da kaldırmak yerine bu etkiyi kabul eden, sosyal gerçekliği bağlamından soyutlamak yerine onu yansıtmayı amaçlayan bu araştırma yaklaşımı zamanla daha popüler hale gelmiştir (Denzin, 2018). Otoetnografi kelimesi İngilizce auto (kendim), ethno (kültür) ve graphy (gösterim) kelimelerinden oluşur. Buna göre otoetnografi kendi kültürüne ait olanın gösterilmesi anlamına gelmektedir. Bu öğeler arasındaki ilişkiyi Ellis ve Bochner'den (2011, s 745) uyarlanarak Şekil 1'de gösterdim.

Ellis ve Bochner'in (2011) belirttiği gibi otoetnografik ve etnografik araştırmalar arasında önemli benzerlikler bulunmakla birlikte kültür ve gösterimin ağırlık oranları farklıdır. Otoetnografik çalışmalarda gösterim kültürden önce gelirken etnografik çalışmalarda kültür gösterimden önce gelir. Buna doğrultuda otoetnografik çalışmamda da kültürün gösterim kısmını ön plana aldım. Kültürden kasıt tez hazırlama sürecinde bireysel ve toplumsal boyutta meydana gelen etkileşimlerdir. Gösterimden kasıt ise kültüre ait unsurların okuyucuların zihninde canlandırılması ve ayrıntıların betimlenmesidir.

Keleş, (2022) otoetnografik çalışmaların birçok türü olduğunu belirtmekle birlikte genel manada çağrışımsal ve analitik olarak iki üst kategoriye ayrıldığını belirtmiştir. Çağrışımsal otoetnografide; şiirler, kısa öyküler ve performans sanatları gibi farklı türler bir araya getirilerek kişisel deneyim ve duygular kültürel pratiklerle yaratıcı bir şekilde sentezlenmektedir. Bu alt tür post modern yaklaşımı ifade etmektedir. Analitik otoetnografi ise bilimsel nitelikte bir analize ulaşabilmek için abartılı duygusal tepkilerden uzaklaşıp kişisel deneyimlerin mevcut araştırma bulguları ile ilişkilendirildiği bir türdür. Bu çalışma kişisel deneyimlere odaklanarak mevcut bilimsel bulgular ile ilişkilendirilmesi bakımından çağrışımsal otoetnografi başlığında değerlendirilmektedir. Dolayısıyla doktora tez hazırlama sürecindeki kişisel deneyimler ve duygular kültürel pratiklerle sentezlenerek bir anlatı çalışmasına dönüştürülmüştür.

Şekil 1. Etnografi/Otoetnografi bileşenleri

Otoetnografik çalışmaların temel özelliklerinin bu çalışmayla bağına yer verirken otoetnografiyle ilgili eleştirileri de ifade etmek faydalıdır. Bu eleştirilerin en önemlileri yöntemin postmodernist yaklaşımların bir aşırılığı olduğu, bilimsellikten uzak ve öznel olduğu yönündedir. Bunun yanında otoetnografik yaklaşımın kültüre ait bütün unsurları açıklamak yerine kültürün belli noktalarına odaklanarak o kültüre ait unsurların mübalağa edildiği ifade edilmektedir (Çelik, 2013). Bu eleştiriler haklılık payı araştırmacıların otoetnografiyi kullanma biçimlerine, geçerlik ve güvenilirlik ile ilgili aldığı tedbirlerle ve anlatının ne ölçüde delillere dayandığı gibi hususlara göre değişmektedir. Bu araştırmaya özgü eleştiri konusu olabilecek hususlarla ilgili alınan tedbirler geçerlik ve güvenilirlik başlığı altında açıkladım.

Veri Toplama Araçları ve Süreci

Otoetnografik çalışmalarda araştırmacının yaşamı birincil bilgi kaynağı olduğundan, verileri toplamanın yolları sınırlı sayıda araca dayanır. Bu araçlar arasında kişisel gözlemler yapmak, etnografik alan notları almak ve araştırmacının kendi gözlemleriyle ilgili notlar almak yer alır. Bunun yanında kişisel hafıza, fotoğraf, mektup, günlük, rapor ve belgeler diğer veri kaynaklarını oluşturur (Cooper ve Lilyea, 2022). Kültürel hayata katılarak gözlem yapmak, fotoğraflar veya günlükler aracılığıyla betimlemeler yapmak, kültürel paydaşlarla gayri resmi ve resmi röportajlar yapmak ve mevcut araştırmaları ya da teorileri gözden geçirmek veri toplama amacıyla kullanılabilir diğer araçlardır (Adams ve Manning, 2015).

Bu araştırmada kullanılan veri toplama aracı tez araştırma sürecine başlamadan önce araştırmacı ve danışman tarafından geliştirilen “Araştırmacı Belleği Yansıtma Formu”dur. Bu formun kuramsal altyapısını Chang’ın (2016) otoetnografik araştırmalarda veri toplamak için ortaya koyduğu temel ilke ve prensipler oluşturmaktadır. Chang (2016) otoetnografik çalışmalarda verilerin toplanması için üç kaynak önermiştir: (1) kişisel hafızaya dayalı veriler, (2) öz gözlem ve öz yansıtma dayalı veriler, (3) harici veriler. Chang (2016) tarafından önerilen veri kaynaklarının tamamını veri toplama aracım olan forma yansıtmayı amaçladım. Bu amaçla formu (1) araştırma kapsamında yapılan etkinlikler (2) etkinliklere ilişkin gözlem, düşünce ve bilgiler, (3) kişisel izlenimler, (4) görseller, notlar olmak üzere dört başlıktan oluşturdum.

Bu başlıklardan “araştırma kapsamında yapılan etkinlikler” kısmı Chang’ın (2016) önermiş olduğu veri kaynaklarından kişisel hafıza ile ilişkilidir. Bu başlıkta tez çalışması kapsamında yer alan bireysel ve grup görüşmeleri ile ilgili bilgiler, doküman incelemeleriyle ilgili notlar ve süreçle ilgili diğer bilgiler yer almıştır. Veri toplama aracındaki “etkinliklere ilişkin gözlem, düşünce ve bilgiler” başlığı ise veri kaynaklarından kişisel hafıza ve öz gözleme dayalı veriler ile ilişkilendirilmiştir. Doktora tezimi hazırlama sürecindeki gerçekleştirdiğim bireysel ve odak grup görüşmelerindeki katılımcılara ve görüşme ortamına ilişki gözlemler bu başlığa yansıtılmıştır. Bir başka başlık olan “Kişisel izlenimler” ise Chang’ın (2018) kaynaklarından öz yansıtma ve öz gözlem ile ilişkilidir. Tez hazırlama sürecindeki gözlemlere ilişkin izlenimler bu kısma hazırladım. Bir diğer başlık olan “görseller, notlar” ise harici veriler ile ilişkilidir. Bu kısımda görüşme yapılan yer, araştırma açısından önemli belge ve evraklar, metinlerde görülen diğer hususlar fotoğraflanarak forma yansıtım.

Bahsi geçen açıklamalar ve kuramsal temeller doğrultusunda araştırmacı belleği yansıtma formunu öncelikle

el yazısıyla tutum ve daha sonra 7-10 gün arası periyodik aralıklarla Microsoft-Word kelime işlemcisi aracılığıyla elektronik ortama aktardım. Bu işlemi yapmamdaki temel maksat verilerin kaybolmasını engellemektir. Araştırmacı belleği yansıtma formunu günlük olarak tutmaya dikkat ettim. Bir başka ifadeyle araştırma ile ilgili kayda geçirilmesi gereken hususları aynı gün kayda geçirdim. Sağlık sorunları, araştırma ortamının müsait olmaması gibi nedenlerden dolayı kayda geçirilmeyen hususları sonrasında kayda geçirip durumla ilgili sebebi kaydın açıklama kısmında ayrıntılı olarak belirttim.

Verilerin Analizi

Otoetnografik çalışmalarda araştırma süresi boyunca gerçekleşen olaylar anlamlı ve tutarlı bir yapıda anlatıya dönüştürülür (Adams ve Manning, 2015). Anlamlı ve tutarlı bir yapıya dönüştürülebilmesi için çeşitli veri analiz tekniklerinden yararlanır. Otoetnografik verilerin analizi geleneksel araştırma metodlarından ayrılmakla birlikte temel olarak anlatıya dayandığı için anlatı analiz teknikleri kullanılmaktadır. Chang (2016) kodlama, kronolojik analiz, tematik analiz gibi analiz tekniklerini otoetnografik çalışmalar için önermiştir. Creswell (2021) anlatı çalışmalarında veri analizini tematik, yapısal ve etkileşimsel olmak üzere üç başlıkta sınıflandırmıştır. Tematik analiz anlatımda ne söylendiğine, yapısal analiz anlatımın arka planına ve gerçekliğine, etkileşimsel analiz ise anlatımı kimin yönlendirdiğine odaklanmaktadır.

Bu çalışmada Creswell’in (2021) sınıflamasındaki anlatı çalışmalarına bağlı yapısal analiz metodunu kullandım. Yapısal analiz ile anlatılanların arkasında ne olduğunu ve söylenenlerin doğasını ortaya koymaya çalıştım. Hem araştırmacı olarak benim ve danışmanımın hem de katılımcılar açısından araştırma sürecinin nasıl deneyimlendiğini aktardım.

Yin (2018) veri analizinin veri türüne uygun olarak dinleme ya da okumayla başlaması gerektiğini ifade etmiştir. Bu bağlamda ben de yapısal veri analizine bütüncül bir okumayla başladım. Araştırmacı belleği yansıtma formunun tamamını kronolojik sıra ile okudum. Daha sonra yaptığım görüşme dökümlerini kontrol ettim. Bir sonraki adımda karakter oluşturma aşamasına geçtim. Bu aşamada araştırma içerisinde yer alan karakterler ve yarattıkları ilişkileri araştırma problemi çerçevesinde ele aldım. Bu sayede araştırma süresince olup bitenler hakkında bilgi, anlayış ve anlam geliştirilmesine katkı sunmayı amaçladım. Bu noktada hem araştırmacı olarak kendimin hem de katılımcıların ruhsal durumlarını ve deneyimlerini çevresel etkenlere bağlı olarak betimledim.

Bu çalışmada anlatım biçiminde ağırlıklı olarak birinci şahıs anlatımı kullandım. Yani karakterleri, karakterler arasındaki bağları ve olayları kendi gözümden okuyucuya aktarmayı amaçladım. Bu anlatım biçiminin yanı sıra zaman zaman hâkim bakış açısını da kullandım. Hâkim bakış açısından kasıt olayların belge ve delillere yani saha notlarına dayanmasıdır. Bu bağlamda çalışmada hem birinci şahıs anlatımı hem de hâkim bakış açısı birlikte kullanılmıştır. Olayların birinci şahıs ağzından anlatılması inandırıcılığın artmasına fayda sağlamaktadır. Üçüncü şahıs bakış açısının hâkim kılımları ise karakterlerin deneyimlerini, düşüncelerini, duygularını ve eylemlerini tanımlanmayı kolaylaştırmıştır (Adams, Jones ve Ellis, 2015).

Otoetnografik Çalışmalarda Geçerlik ve Güvenilirlik

Keleş (2022, s. 9), iyi bir otoetnografinin nasıl olması gerektiği ile ilgili alanyazında yapılan araştırmalardan derlediği bulgulara göre şu sonuçlara ulaştırmıştır: (1) çalışmanın bilimsel bir formüle dayanması, (2) metodolojik konuların eleştirel, dikkatli ve özenli bir şekilde tartışılması, (3) okuyucularda bir dönüşüm hissi yaratması ve (4) kaynaklardan elde edilen verilerin, üçgenleme ve katılımcı kontrolü gibi tekniklerle geçerlik ve güvenilirliğinin sağlanması. Bu anlamda geçerlik ve güvenilirlik otoetnografik çalışmaların önemli bir parçasıdır.

Otoetnografik araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik kavramlarının bağlamı, anlamı ve karşılığı geleneksel araştırmalara göre önemli farklılıklar göstermektedir. Bir otoetnografi için güvenilirlik okuyucuların kendilerinden farklı olanla ne ölçüde iletişim kurabildiğiyle ilgilidir. Yani okuyucu ilgili araştırmayı okuduğunda anlatılanları gerçekçi, akla yatkın, mümkün ve temsil edilen kavramı doğru bulduğu ölçüde araştırmanın geçerliği ve güvenilirliği o ölçüde artmaktadır. Otoetnografide anlatılan konunun hangi amaçlarla kullanıldığı ve okuyuculara ne ölçüde fayda sağladığı geçerlik ve güvenilirlikle ilgili bir diğer husustur (Ellis, Adams ve Bochner, 2011).

Bu çalışmada bahsi geçen açıklamalar doğrultusunda geçerlik ve güvenilirliği sağlamak adına veri toplama aracı başlığında da belirtildiği üzere formun geliştirilmesi aşamasında alan uzmanlarının görüşüne başvurulmuştur. Formun güvenilirliğini hesaplamak için birisi dil uzmanı diğeri ölçme değerlendirme uzmanı olmak üzere iki uzmandan görüş alınmıştır. Uzmanların forma ilişkin görüşlerinin uyuşma derecesi Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği güvenilirlik formülüyle hesaplanmıştır. Bu formülün hesaplaması şu şekildedir:

Güvenilirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)

İlgili formül kullanılarak yapılan hesaplama sonucunda uzman görüşlerinin uyuşma yüzdesi %92 olarak bulunmuştur. Bu oran güvenilirlik için kabul edilen %70 sınırının üzerinde yer almaktadır.

Güvenilirlik ve geçerliği sağlamak adına bahsi geçen adımın yanında katılımcı teyidi aldım. Araştırmacı tarafından veri toplama formuna alınan notlar, araştırma sürecinde yer alan katılımcılarla bireysel olarak paylaşılmış ve notların doğruluğuna ilişkin teyit aldım. Katılımcılara alınan notlarla ilgili sorular sorulmuş ve verilerin doğruluğu kontrol ettim. Eğer alınan notlarla, gözlem formlarıyla, görsellerle ilgili yanlışlık varsa ilgili düzeltmeleri yaptım.

Bulgular ve Yorum

Araştırmaya ilişkin bulgu ve yorumlara tez önerisinin hazırlanması, alanyazın taraması ve veri toplama araçlarının geliştirilmesi, veri toplama süreci olmak üzere üç başlıkta ele alınmıştır.

Tez Önerisinin Hazırlanması

Danışmanım, tez dönemine geçmeden hemen önceki dönemde aldığım disiplinlerarası yetiştirme semineri dersinde öğrencilerin tez konusu belirlemede çok zorlandıklarını, bahsi geçen ders dönemini verimli geçiren tez döneminde önemli bir avantaj elde ettiklerini ısrarla vurguluyordu. O dönem için bu sözlerin ne anlama geldiğini bilmekle beraber tam manasını kavrayabilmem için tez dönemine geçmem gerekecekti. Danışmanımın bütün ikazlarına rağmen disiplinler arası

yetiştirme seminerinde tez konumu belirleyip çalışmaya başlamamıştım. Tez konusu belirlemek ve teze başlamak normal bir zamanda dahi oldukça zorlu bir süreç iken olağanüstü dönemde de daha zor bir hale gelmişti. 2020 yılının ocak ayında başladığım doktora tez konusu belirleme sürecinin Covid-19 salgın süreci ile çok daha zor hale geleceğini o tarihte öngörmek ben dahil birçok kişi için mümkün değildi.

2019 yılı aralık ayı sonunda Çin'in Vuhan şehrinde zatürre vakalarında meydana gelen artışın sebebinin tanımlanamayan bir coronavirüs olduğu çok geçmeden ocak ayının başında anlaşılmıştı (Sağlık Bakanlığı, 2021). İlk zamanlarda bu virüsün neden olduğu hastalıklarla ilgili bilim dünyasında farklı görüşler mevcuttu. Bir kısım bilim insanı abartıya gerek olmadığı ve hastalığın kontrol edilebilir bir hastalık olduğu yönünde beyanat verirken bir kısım bilim insanları da gerekli tedbirler alınmadığı takdirde hastalığın çığırından çıkacağı yönünde ifadeler kullanıyordu. Çok fazla süre geçmesine gerek kalmadan ikinci gruptaki bilim insanlarının haklı olduğu tüm dünya tarafından anlaşılmıştı (Budak ve Korkmaz, 2020). 11 Mart 2020'de Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanı kameralar önünde Türkiye'de ilk kez Covid-19 vakası görüldüğünü bildirdiğinde zihin şemalarımnda bulaşıcı hastalıklarla ilgili şablonlarım domuz ve kuş gibi çeşitli hayvan adlarıyla anılan grip türleri, kene yapışması ile oluşan ateşli hastalık, Ebola gibi yabancı adlarla anılan virüslerin neden olduğu hastalıklardan ibaretti. Bu hastalıkların tehlikeli olduğunu bilmekle beraber küresel çapta günlük yaşamı doğrudan etkilediklerine dair hafızamda bir bilgi mevcut değildi. Yine çok fazla zaman geçmesine gerek kalmadan Covid-19 virüsünün daha önce görülmüş hiçbir hastalığa benzemediğini bizatihi tecrübe ederek tüm dünya hep birlikte öğrenecekti. Okulların tatil edildiği, sokağa çıkma yasaklarının kapsamlı olarak uygulandığı, uçuk seferlerinin iptal edildiği, hastanelere hasta kabulünün bile sınırlı gerçekleştiği bu süreç yakın dünya tarihinden eşine ve benzerine çok rastlanmamış bir olay olarak kayıtlara geçmiştir.

Bahsi geçen bu sürecin akademik hayatıma etkisinin başlangıçta müspet yönde olacağı kanaatindeydim. Çünkü sokağa çıkma yasağı demek aynı zamanda teorik ve kavramsal çerçeve için tarama yapmak, kitap okumak ve düşünmek için bol bol zaman demekti. Ancak bu düşüncenin çok da doğru olmadığı yine zaman içerisinde tarafımda acı bir şekilde tecrübe edilecekti. Okumak için zaman olsa diye fırsat kolladığım makaleler, tezler, kitaplar önümde ve bilgisayarımda duruyordu. Hem de bunun için yemek yemek, dış fırçalamak, duş almak ve uyumak için ayırdığım vaktin haricinde günün tamamında vaktim vardı. Ancak tanımlanamaz bir güç, görünmez bir engel okumama ve düşünmeme engel oluyordu.

Danışmanımla bu süreçte Zoom, Skype, Teams gibi çevrimiçi programlar aracılığıyla gerek bireysel gerekse dönem arkadaşlarımla birlikte çok sayıda görüşme gerçekleştirdim. Ancak bu durum hepimiz için alışık olmadığımız bir süreçti. Uzaktan yaptığım her görüşme sonrasında asıl sormak istediklerimi soramamış, asıl duymak istediklerimi duyamamışım hissine kapılıyordum. Bu yüzden danışmanıma yüz yüze görüşme talebinde bulundum. Seyahat etmenin ve diğer kısıtlamaların kısmen gevşediği bir dönemde 6 saatlik bir otobüs yolculuğu ile danışmanımın yanına yüz yüze görüşmek için gittim. Danışmanımla açık hava ortamında o dönemin çok sık kullanılan "sosyal mesafe" kurallarına da uyararak yaklaşık 1,5 saatlik süren bir görüşme yapmıştık. Bu görüşmeden çıkardığım en önemli sonuç uzaktan eğitimin

bana uygun olmadığıydı. Ancak o dönem için uzaktan eğitim bir tercih değil bir zorunluluk olarak bütün eğitim kademelerinde öğrencilerin karşısında durmaktaydı. Uzaktan eğitimin kendine has birtakım avantajları olmakla beraber öğrenciler açısından yarattığı en büyük zorluk dikkatin çok çabuk başka yönlere kaymasıydı.

Tez yazım sürecinin birçok aşamasında olduğu gibi sonradan fark ettiğim üzere bu sorun sadece bana özgü değil vaktinin çoğunu ekran başında geçiren hemen herkesin o dönem için ortak bir problemiydi (Urhanoglu ve Bayırlı 2021; Yolcu, 2020). “Bu kadar fazla vakte sahip olup bu kadar verimsiz kullanmak” şeklinde bir not düşmüştüm günlüğüme. Bu sözün durumu tam olarak anlatmamakla birlikte durumu yansıtmak adına önemli olduğunu düşünüyorum. Araştırma günlüğümdeki ilgili kısım şu şekilde:

Tarih: 20 Şubat 2020

Bugün, tez konumu belirlemek için saatlerce literatür taraması yaptım. Pandemi sürecinde her şeyin bu kadar belirsiz olması, konu seçimimi de oldukça zorlaştırıyor. Okudukça, pandeminin eğitim sistemine etkileri üzerine odaklanmak istediğimi fark ettim, ancak bu alanda o kadar çok çalışma var ki, kendime özgün bir alan bulmakta zorlanıyorum. Özellikle online eğitim ve öğretmenlerin deneyimleri üzerine yapılan çalışmalar dikkatimi çekti. Ancak, bu konuda çalışmanın ne kadar pratik olacağını da sorguluyorum. Kendi çevremdeki öğretmenlerle konuştum ve onların yaşadığı zorlukları dinledim. Bir öğretmen arkadaşım, "Öğrencilerle aramızdaki bağı kaybediyoruz," dedi. Bu söz, beni çok etkiledi. Acaba tez konumu, pandemi sürecinde öğretmen-öğrenci ilişkisinin dönüşümü üzerine mi odaklanmalıyım? Bu konu hem güncel hem de duygusal açıdan derin bir alan sunuyor. Ancak, bu kadar hassas bir konuda veri toplamanın zorluklarını da düşünmeden edemiyorum. Özellikle online görüşmelerde, katılımcıların duygularını tam olarak yansıtmayı başaramayacağımı konusunda endişelerim var. Bugün, biraz daha düşünmem ve danışmanımın bu konuyu tartışmam gerektiğini fark ettim.

Salgın koşullarında zihnimi bir noktada toplamakta zorlanırken bir yandan da tez önerisi hazırlamaya çalışıyordum. Günlüğümde yapmış olduğum alıntıda da paylaştığım gibi bulduğum konu ve fikirlerin hiçbiri kendine has değildi. Ya daha önce çalışılmış ya da alanyazına yeterince katkı sağlamayacağını düşündüğüm fikirlerdi. Dönem arkadaşlarımda da benzer biçimde tez konusu belirlemede zorlandığına o dönem içerisinde şahit oldum. Ancak öyle ya da böyle bir tez konusu seçip üzerinde bir an önce çalışmaya başlamam gerekiyordu. Bu anlamda öteden beri sosyal bilimler alanında nitel yöntemlerin daha uygun olduğunu düşünüyordum. Bu nedenle yapacağım çalışmaya nitel araştırma uygun yapıda olmalıydı. Nitel araştırma alanında çok sayıda önemli isim olmasına rağmen Guba ve Lincoln beni en çok etkileyen isimlerdi. Çünkü onların yazdıkları, söyledikleri benim açımdan sosyal bilimlerin ruhuna ve yapısına daha uygundu. Bahsi geçen isimlerin geliştirdikleri “Dördüncü Nesil Değerlendirme” Türkçe program değerlendirilmesi için diğer program değerlendirme modellerinden daha kapsamlı ve işlevsel görüldüğünden tez önerimi bu konuda hazırlamaya karar verdim.

Lisans eğitimimi Türkçe eğitimi alanında tamamlamış olmam ve on beş yıldır Türkçe öğretmenliği yapıyor olmam Türkçe öğretim programını değerlendirmek için önemli bir etkendi. Bunların yanında ana dil öğretiminin bireylerin duyu ve düşünce dünyalarının gelişiminde önemli bir etkiye olması,

bireylerin dünyaya geldikleri andan itibaren kavramları, nesnelere ve duygularını anadilleri vasıtasıyla öğrenmeleri ve zihinsel şemalarını geliştirmeleri diğer önemli motivasyon kaynağı oldu. Ana dil, ana dil öğretim programı ve programın değerlendirilmesi konuları bu denli öneme sahipken bu konuyu bir doktora tezi olarak seçmeye karar vermek sürecin başında alınması zor bir karardı. Ancak lisans eğitimini Türkçe eğitimi alanında almış bir araştırmacı olarak bu kararı almam süreçte daha olağan ve kolay bir hale geldi.

Bahsi geçen nedenlere ek olarak danışmanımın program değerlendirme konusundaki cesaret ve ilham verici konuşmaları Türkçe öğretim programının değerlendirme kararı almamı kolaylaştıran bir başka önemli sebepti. Danışmanımın alanyazın okuma eksikliği konusundaki tespit ve yönlendirmeleri kendimle ilgili farkındalık oluşturmak ve konuyu yakından tanımam konusunda faydalı oldu. Yine aynı dönemde ders aldığım arkadaşlarımla yaptığım görüşmeler akran öğrenmesi ve akran değerlendirmesi gibi iki önemli kavramın varlığını ve önemini bana tekrardan hatırlatmış oldu. Bahsi geçen sebepleri dayanak alarak danışmanımın desteği ve yönlendirmesiyle anadil öğretim programını nitel bir araştırma yöntemi olan dördüncü nesil değerlendirme yöntemiyle değerlendirmeye karar verdim.

Alanyazın Taraması ve Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi

Sokağa çıkma yasaklarının, maske takma zorunluluğunun, bir yere gitmek için Sağlık Bakanlığı tarafından verilen HES kodunun kullanılması gibi alışık olmadığımız birçok uygulamaya şahit olduğumuz bir dönemde tez önerimi teslim ettim ve öneri onaylandıktan sonra konuyla ilgili kapsamlı bir alanyazın taramasına giriştim. Nitel araştırma konusunda daha önce yüksek lisans doktora döneminde ders almış olmama rağmen nitel araştırmanın çok daha derin bir anlayış ve vizyon gerektiğini anlamam da bu döneme denk geldi. Guba ve Lincoln'un değerlendirme modeli üzerine yazılmış çok sayıda kaynak olmasına karşın bu kaynakların neredeyse hepsinin birbirine benzemesi bu dönemde yaşadığım en büyük zorluklardan biriydi. Nitel araştırma konusundaki öğrenme açıklarını fark etmem ve kapatmam benim için altı ay gibi önemli bir zaman dilimini harcama sebep oldu. Ayrıca Guba ve Lincoln'un nitel araştırmaya ilişkin düşüncesi ve uygulama tarzlarını kavramam bir o kadar daha sürdü.

Veri toplama araçlarının geliştirilmesi sürecinde uzman görüşleri almak ve bu görüşler doğrultusunda araçları yeniden yapılandırmak çok fazla emek isteyen bir aşamayı. Bu aşamada yaşadığım en büyük sorun görüş alacağım uzmanların konuyla ilgili isteksizleriydi. Bu isteksizlik aslında ilk defa karşılaştığım bir durum değildi. Ancak bu defa pandemi koşullarından ötürü insanlarda bu konuda birbirlerine yardımcı olma konusunda ayrıca bir isteksizlik söz konusuydu. İnsanlar mümkün mertebe birbirleriyle az etkileşimde bulunmak istiyorlardı. Bu noktada ölçme ve değerlendirme, rehberlik, dil, program geliştirme gibi farklı uzmanlık alanlarından uzman görüşü alabilmem için çok sayıda kişiye ulaşmam gerekti.

Bu zorluklara ek olarak etik kurul ve araştırma izninin alınma süreci eklenebilir. Danışmanımın doğru yönlendirmesi ve bilgilendirmesiyle birçok araştırmacıya kıyasla bu süreci daha kısa sürede tamamlamış olsam da bürokrasinin ağırlığını her zaman üstümde hissettim. Her bir evrakın ve o evraklardaki her bir harfin, her bir imzanın, her bir tarihin ne kadar önem arz edebileceğini bu süreçte daha iyi kavramış

oldum. Bununla ilgili araştırma günlüğüme yazdığım bölüm şu şekildedir:

Tarih: 12 Kasım 2020

Bugün, etik kurul izni için son belgelerimi tamamladım ve başvurumu online olarak gönderdim. Pandemi nedeniyle üniversitenin etik kurul toplantıları daha seyrek yapılıyor, bu yüzden cevap almak biraz zaman alabilir. Danışmanım, "Bu süreçte sabırlı olmalısın, her şey yavaş ilerliyor," dedi. Ancak, araştırmaya başlamak için sabırsızlanıyorum. Etik kurul formunda, pandemi koşullarında online görüşmeler yapacağımı ve katılımcıların gizliliğini nasıl koruyacağımı detaylı bir şekilde açıklamam gerekti. Özellikle, katılımcıların rıza formlarını online olarak nasıl alacağım konusunda birkaç ek açıklama yapmam istendi. Bu süreç, araştırmanın etik boyutlarını daha derin düşünmemi sağladı. Pandemi koşullarında insanlarla iletişim kurmanın ne kadar hassas bir konu olduğunu bir kez daha fark ettim.

Defalarca bu işi kotaramayacağımı ve bana uygun olmadığını düşündüğüm zamanlar oldu. Ama her defasında tarif edilemez bir güç bana devam etmem yönünde telkinde bulundu. Aslında her ne kadar tarif edilemez şekilde ifade etmiş olsam da bu gücün en önemli kaynağı yine danışmanımın yönlendirmeleri ve telkinleriydi. Vazgeçmenin eşğine geldiğim her seferde onun motivasyon artırıcı yaklaşımı alanyazın taraması ve veri toplama araçlarının geliştirilmesi sürecini tamamlamam için önemli katkı sağladı. Aynı şekilde bu dönemde arkadaşlarımla yaptığım görüşmelerde onların da benzer sorunlar yaşadığına şahit olmam yalnız olmadığını hissettirdi ve bu da beni psikolojik olarak iyi olamam yardımcı oldu. Bahsi geçen şartlar altında alanyazın taramasını ve veri toplama araçlarının geliştirilmesi yaklaşık bir buçuk yıllık bir zaman diliminde gerçekleştirebildim.

Veri Toplama Süreci

Alanyazın taraması ve veri toplama araçlarının geliştirilmesi sürecinde bahsedilen zorluklardan çok daha büyük bir sorunla soğuk ve karlı bir şubat gecesinde karşılaşmıştım. Evet 6 Şubat 2023 tarihinde sabaha karşı bir baş dönmesi yaşadığımı zannetmem sonrasında ise bunun deprem olduğunu anlamam toplamda iki üç saniye kadar sürmüştü. Ömrümün çok büyük bir kısmını Orta Anadolu'da geçirmiş bir birey olarak deprem hiçbir zaman gündemimde ön sıralarda yer almamıştı. En fazla televizyonda izlediğimiz ya da genel ağ sayfalarından takip ettiğimiz deprem haberlerine üzüldük, depremin nasıl bu kadar yıkıcı olabildiğini anlamlandırmaya çalışırdım. O gece henüz şemalarımın olmayan bu olayı anlamaya çalışırken bir yandan eşim ve çocuklarım için endişeleniyor bir yanda da ne yapabileceğimi düşünüyordum. Bu şekilde yaklaşık bir dakika geçirdikten sonra ayağa kalkabildim ve elimi yüzümü yıkamak için lavaboya gittim. Daha sonra dışarı çıkan insanların ayak seslerini duydum. Acaba biz de mi dışarı çıksak dersin bir büyük deprem daha başladı. Daha önce eğitimlerden hatırladığım kadarıyla yarım yamalak bir hayat üçgeni oluşturmuşum. Ama hayatımın en uzun bir dakikasını o an yaşadığıma emindim.

Deprem merkez üssüne yaklaşık 180 kilometre uzakta olmama rağmen depremin kişisel ve akademik hayatımı bu kadar derinden etkileyeceğini o dönem içerisinde tahmin edemezdim. 6 Şubat gecesini yaşanan depremin ardından öğlen 13 sularında tekrardan yaşanan bir başka büyük depremin ve sonrasında meydana gelen binlerce artçı depremin toplumsal yaşamı ne denli büyük ölçüde etkilediğine toplum olarak hep

birlikte şahit olduk. Veri toplama araçlarını katılımcı gruba uygulamaya başladığım sürecin hemen başında meydana gelen bu dramatik afet bütün herkesi olduğu gibi beni de derinden etkilemişti. En başta çalıştığım iş yeri ağır hasarlı olarak tasnif edilmiş olup yıkımına karar verilmişti. Bunun haricinde oturduğum bina hafif hasarlı olarak etiketlenmişti. Aslında bütün bunlara rağmen ben yaşadığım bölgedeki en şanslı insanlardan biriydim.

Bütün bu bahsi geçen şartlar altında elbette yaşadığım bölgedeki katılımcı grubu araştırmaya dahil etmek hem etik hem de insani olmayacaktı. AFAD (2023) tarafından açıklanan resmi rakamlara göre 50 binden fazla insanın hayatını kaybettiği bir doğal afet sonrası, toplumsal ve bireysel olarak yaşanan travmalar yaşanırken bilimsel bir araştırma yürütmek hiç kimse için kolay değildi. Bu yüzden YÖK tarafından öğrencilere tanınan haktan faydalanarak bir dönem boyunca kaydımı dondurdum. Sonrasında afetin yarattığı stres ve travmayla mücadele ettim. Birkaç defa çalıştığım okulu sallantı nedeniyle tahliye etmek zorunda kaldık.

2023 yaz döneminde başladığım veri toplama sürecini 2024 yılbaşında tamamladım. Ancak görüşmeler sırasında araştırma probleminin amacı dışında katılımcıların yüzünde son yıllarda meydana gelen salgın hastalıklar, doğal afetler ve savaşlar gibi toplumsal olaylardan ötürü bir yorgunluk ve yılgınlık gözlemlediğimi araştırma günlüğüme not etmiştim. İnsanlar akademik bir çalışmaya katkı sağlamak düşüncesinden uzaklaşmış; hayatlarını sağlıklı ve güvenli bir şekilde idame ettirme düşüncesine yaklaşmışlardı. Bu ortamda insanların düşüncesini değiştirmek çok kolay olmamıştı. Bir öğretmene, bir okul idarecine, bir öğrenci velisine ya da bir öğrenciye bir önceki gün meydana gelen depremi unutup Türkçe öğretim programının ayrıntılarını hatırlamasını istemek benim için oldukça zordu. Aynı şekilde pandemi döneminde bir yakınımı, komşusunu hastalıktan dolayı kaybetmiş ya da kaybetmesine ramak kalmış bir katılımcıdan akademik bir çalışmaya destek vermesini istemek çok zordu.

Depremde yakınımı kaybetmiş bir katılımcıyla yaptığım görüşme, beni hem duygusal hem de etik açıdan derinden etkiledi. Sahada almış aldığım notlara göre görüşme sırasında katılımcının sesindeki titreme ve ara sıra düşen sessizlikler, kaybın henüz çok taze olduğunu hissettirdi. Bu durum, araştırmacı olarak kendi sınırlarımı ve katılımcının duygusal durumunu nasıl gözeteceğimi sorgulamama neden oldu. Bir yandan, katılımcının hikayesini dinlemek, pandeminin bireyler üzerindeki etkisini anlamak açısından çok değerliydi. Diğer yandan, bu kadar hassas bir konuda sorular sormak ve katılımcının acısını tetikleyebilecek bir durum yaratmaktan endişe duydum. Görüşme sonrasında, katılımcıya teşekkür ederken, aslında ne kadar yetersiz hissettiğimi fark ettim. Bu deneyim, deprem koşullarında araştırma yapmanın yalnızca akademik bir süreç olmadığını, aynı zamanda insani bir sorumluluk gerektirdiğini bir kez daha hatırlattı. Katılımcının hikayesini aktarırken, onun acısını nasıl saygıyla ve duyarlılıkla temsil edebileceğimi düşünmek, araştırma sürecimin en zorlayıcı ancak en öğretici yanlarından biri oldu.

Veri toplama sürecinde bir katılımcı ile yapmış olduğum görüşme için araştırma günlüğüme yazmış olduğum ifadeler şu şekilde:

Tarih: 20 Haziran 2023

Bugün, depremden etkilenen bir katılımcıyla yüz yüze görüşme yaptım. Görüşme, katılımcının evinde gerçekleşti. Ortam sakin görünse de, katılımcının davranışlarından depremin etkilerinin hala devam ettiği belli oluyordu. Konuşma sırasında, "O gece her şey bir anda sallanmaya

başladığımda, kendimi çaresiz hissettim," dedi. Ancak, bu cümleyi kurarken gözleri doldu ve bir süre sessiz kaldı. Görüşme ilerledikçe, katılımcının dikkatini toplamakta zorlandığımı fark ettim. Sık sık etrafa bakıyor, özellikle pencereden dışarıyı kontrol ediyordu. Bir ara, "Kusura bakmayın, şu anda odaklanmakta zorlanıyorum. Hala en ufak bir seste irkiliyorum," dedi. Bu durum, depresmin psikolojik etkilerinin ne kadar derin olduğunu bir kez daha gösterdi. Görüşmeyi yarıda kesip, katılımcıya biraz zaman vermeyi teklif ettim. Bir süre sonra devam ettiğimizde, katılımcı daha sakin görünüyordu, ancak yine de zaman zaman dalıp gittiğini hissettim. Bu görüşme, depresmin bireyler üzerindeki travmatik etkilerini anlamam açısından çok değerliydi, ancak aynı zamanda araştırmacı olarak ne kadar hassas bir konuda çalıştığımı da bir kez daha hatırlattı. Katılımcının yaşadığı bu zorluklar, araştırmamın insani boyutunu daha da derinleştirdi.

Kuşkusuz insanlık ilk çağlardan bu yana çeşitli doğal veya insan eliyle oluşturulmuş afetlerle mücadele etmiştir. Tarihin hiçbir döneminde insanlığın hiçbir sorunun olmadığı bir zaman dilimi yaşanmadığını tarihi belgeler ve deliller gösteriyor. Ancak içinde bulunduğumuz dönemde karşılaştığımız problemler yakın tarihte eşine benzerine az rastlanır niteliktedir. Tarihin belli döneminde savaşlar, doğal afetler ve salgın hastalıklar var olmuştur ancak bu çalışmada belirtilen örnekler geçmiş dönemlerdeki örneklerinden daha komplike ve karmaşık bir vaziyette görünmektedir.

Tartışma

Bu çalışmada Guba ve Lincoln'un değerlendirme modeli kullanılarak hazırladığım doktora tez çalışmasının hikayesi otoetnografik yöntemle okuyucuyla paylaştım. Ülkemizin ve dünyanın son yıllarda doğal afetler, salgın hastalıklar, savaşlar ve diğer olağanüstü olaylara bağlı içinde bulunduğu kriz ortamında nitel bir araştırma yürütmenin zorlukları araştırmacılar tarafından ele alınmıştır.

Yüksek lisans ve doktora sürecinde öğrencilerin en çok zorlandıkları aşamanın tez konusu belirlemek olduğu çeşitli araştırmalarda ortaya konulmuştur (Akbulut, Çepni ve Şahin, 2013; Bahçeci ve Uşengül, 2018). Benim açımdan da bu genel kural değişmedi ve tez konusu belirlemek doktora sürecinin en zor aşaması oldu. Buna göre öncelikle Covid-19 salgınına bağlı olarak oluşan olağanüstü dönemde şahsım da dahil uzaktan eğitim yapan herkesin yaşadığı dikkatin sürekliliğini sağlayamama bu dönem için ortaya çıkan en önemli sorun olarak göze çarpmaktadır. Bir şeyler okumak ve yazmak için oldukça fazla zaman olmasına rağmen zihnin belli bir konuya odaklanamaması ve bundan dolayı oluşan stres bu dönemin en öne çıkan olayları göze çarpmaktadır. Benzer şekilde Newman, Guta ve Black (2021) tarafından yürütülen çalışmada Covid-19 döneminde nitel araştırma tasarımının ve uygulamasının nasıl olabileceği etik ve metodolojik ilkeler dahilinde tartışılmıştır. İlgili çalışmada bilgilendirme, onam ve rıza alma, mahremiyet, gizlilik, çevrimiçi erişim gibi konularla ilgili temel etik sorunlar ve zorluklar bu araştırmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Araştırmada pandemi döneminde zaman ve fiziksel kısıtlamalarla ilgili ortaya konan bulgular yine bu araştırma sonuçları ile uyumaktadır. Bu anlamda bu araştırma bulguları ile ilgili araştırma paralellik göstermektedir.

Tez konusunun belirlenmesi sürecinde bahsi geçen zorluklardan sonra veri toplama sürecinde Kahramanmaraş İli Pazarcık ilçesi merkezli depremlerin oluşturduğu bireysel ve sosyal travmaların en önemli zorluk olarak ortaya çıkmıştır.

Bahsi geçen zorluklara ilaveten Türkiye'nin içinde yer aldığı coğrafi bölgede meydana gelen çeşitli kriz, çatışma ve savaşların toplum üzerinde çeşitli izler bıraktığı araştırma boyunca gözlemlenen bir diğer olgudur. Araştırmadaki bu bulgular Saygılı (2021) tarafından yürütülen nitel araştırmacı olmanın fırsatları ve zorluklarının anlatıldığı araştırma ile uyum göstermektedir. Buna göre ilgili çalışmada nitel araştırmacının sürekli sahada olmasının avantaj sağlayacağı ancak bu durumun çeşitli rol karmaşalarına yol açabileceği ifade edilmiştir. Kendi araştırmam süresince ben de bu avantaj ve dezavantajlara sahip oldum. Ancak kendi araştırmamı farklılaştıran en önemli husus araştırmamın olağan üstü şartlarda yürütülüyor olmasıydı. Benzer biçimde bu araştırmanın bulguları Akçapar ve Çalışan (2022) tarafından yürütülen ve pandemi döneminde göçmenlerle beraber nitel araştırma yapma sürecinin anlatıldığı çalışmanın bulguları ile paralellik göstermektedir. İlgili araştırma bulgularına göre pandemi koşullarında nitel araştırma yürütürken teknolojinin kolaylaştırıcı bir rolü olmuştur ancak göçmen ve mülteciler gibi kırılgan gruplarda bu durum bazı etik sorunlar meydana getirmiştir. Çevrimiçi görüşme yapmanın dijital ortamlardaki imkân/sınırlılık konumuna göre kapsamlı veri toplanmasını engellediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmada da benzer biçimde uzaktan erişim araçlarının belli kolaylıklar sağladığı ancak etkili bir iletişime imkân vermediği sonucuna ulaşılmıştır. Ersoy (2015) tarafından yürütülen çalışmada doktora öğrencilerinin nitel araştırma sürecinde tutmuş oldukları günlükler incelenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre doktora öğrencilerinin deneyimleri, kendilerini ve araştırmacı kimliklerini keşfetme süreçleri nitel araştırma sürecinin zorluklarını ortaya koymaktadır. Öğrencilerin açık görüşlü olma, sabırlı olma, önyargılardan uzaklaşma, sınırların farkına varma gibi konularda sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir. Bu araştırmada da benzer biçimde nitel araştırma süreci yürütülürken bahsi geçen sorunlara yaşanmıştır.

Ertugay (2019) tarafından yürütülen araştırmada nitel araştırma sürecindeki zorluklar, sorunlar ve imkânların araştırıldığı çalışmanın sonuçları ile aynı şekilde bu araştırmanın bulguları ile paralellik göstermektedir. Buna göre nitel araştırmanın doğasından kaynaklanan içsel sorunlar bir tarafa bırakılacak olursa nitel araştırma ile ilgili önyargılar araştırma süresinde ortaya çıkan önemli bir problemdir. Buna göre hem araştırmacı hem de katılımcılar için nitel araştırma süreci çeşitli önyargılar nedeniyle aksayabilmektedir. Örneğin doktora tez araştırmamda katılımcılarla yaptığım görüşme esnasında özellikle öğrenci ve veli grubunun inandığına ya da doğru olduğunu düşündüğü cevaplar yerine araştırmacı olarak benim beklediğim cevapları vermeye çalıştıklarını hissettim. Veri analiz sürecinde kodlamalar için uzman görüşü aldığımında fark ettiğim üzere bazı kodlamaları mesleki ve kişisel deneyimlerden kaynaklanan önyargılardan dolayı yanlış bir şekilde yapmışım. Uzman olan diğer kodlayıcıyla oluşan farklılıktan sonra bu önyargıyı fark ettim.

Sonuç ve Öneriler

Deprem ve salgın hastalık gibi olağanüstü olaylar olağanüstü şartları beraberinde getirmektedir. Bahsi geçen şartlar hayatın her alanını etkilediği gibi akademik çalışmalarını da doğrudan etkilemektedir. Özellikle nitel araştırma gibi doğrudan sahada bulunmayı gerektiren araştırma yöntemleri olağanüstü şartlardan daha fazla etkilenmektedir. Yasal merciler tarafından konulan sokağa çıkma ve seyahat etme gibi yasaklar saha araştırması yapma imkânını kısıtlamaktadır. Bunun

yanında katılımcıların güvenlik ve sağlık gibi temel ihtiyaçlarını ön plana alması akademik bir araştırmaya destek verme arzusunu ya azaltmakta ya da tamamen ortadan kaldırmaktadır. Nitel araştırma yapmak başlı başına uzmanlık gerektiren zorlu bir süreç iken bu zorlukların yanına salgın hastalıklar, doğal afetler ve diğer olağanüstü olayların eklendiği toplumsal travma ile bu çalışmada bahsi geçen araştırma süreci daha da zorlaşmıştır. Bu anlamda otoetnografik yöntemin kullanıldığı bu çalışmada bahsi geçen zorluklar açıklanmaya çalışılmıştır.

Akademik çalışmalarda olağanüstü şartların ortaya çıkması araştırmacılar için öngörülmesi zor durumlar meydana gelmektedir. Bu çalışma araştırmacıların nitel araştırma sürecinin olağanüstü şartlar ve dönemlerde nasıl yürütüldüğünü açıklaması yönünden güçlü görülmektedir. Araştırmacılar ilgili dönemlerde araştırma süreçlerinde nelerle karşılaşabilecekleri ile ilgili fikir sahibi olabilirler. Bunun yanında araştırmada öyküsü anlatılan doktora tez hazırlama sürecinin öğretmen, okul yöneticisi, veli ve öğrenci gibi farklı paydaş gruplarının katılımıyla gerçekleşmiş olması toplumun farklı kesimlerinin zor şartların altındaki dönemlerde ne hissettiklerinin ve düşündüklerinin anlaşılması adına önemlidir. Bu husus da araştırmayı güçlü kılan bir başka unsurdur.

Araştırmanın Orta Anadolu'da tek bir kentte yürütülmüş olması araştırmanın sınırlı yönüdür. Deprem ve pandemi gibi afetlerin farklı coğrafyalarda farklı etkiler yaratacağı düşünüldüğünde, ilgili araştırma farklı bir şehir ya da bölgede yürütülürse farklı sonuçlar elde edilebilir. Bunun yanında araştırmada kullanılan veri toplama aracının kapsamı araştırma için bir sınırlılık olarak görülebilir. Gerçek sahada olağanüstü koşullarda araştırma yürütmek zorunda kalan araştırmacılara yönelik öneriler şu şekilde sıralanmaktadır;

- 1- Katılımcılardan onam formlarını ve gönüllü katılım formlarını alınmış olsa bile veri toplamaya başlanmadan önce tekrar teyit alınması.
- 2- Olağanüstü şartlardan etkilenen katılımcı grubun araştırmaya dahil olmamayı isteme ihtimaline karşı alternatif veri toplama planlarının yapılması.

Benzer otoetnografik çalışma yapacak araştırmacılar için öneriler şu şekilde sıralanmaktadır;

- 1- Otoetnografik araştırmalar için araştırma sürecinin kayıt altına alınması önem arz edeceğinden ses kaydı, görüntü kaydı, yazılı kayıt gibi birden fazla kayıt aracı kullanılabilir.
- 2- Eğitim bilimleri alanında yürütülecek farklı çalışmalar için otoetnografik yöntem kullanılabilir.

Yazar Katkı Oranı

Bu çalışma birinci yazarın ikinci yazarın danışmanlığında hazırladığı doktora tezinden oluşturulmuştur.

Etik Kurul Beyanı

Bu çalışma Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma Etik Kurulu (Protokol No: 3400173) 23.02.2024 tarihli toplantısında alınan onay kararı ile yürütülmüştür.

Çatışma Beyanı

Yazarlar çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmadığını beyan etmektedir.

Kaynakça

- Adams, T. E., Jones, S. L. H., Ellis, C. (2015). *Autoethnography. Understanding Qualitative Research*. Oxford.
- Adams, E. T., Manning, J. (2015). Autoethnography and family research. *Journal of Family Theory and Review*, 7, 350-366. <https://doi.org/10.1111/jftr.12116>
- AFAD, (2023). Kahramanmaraş'ta meydana gelen depremler hakkında hk. Basın bülteni-36. <https://www.afad.gov.tr/kahramanmarasta-meydana-gelen-depremler-hk-36> adresinden 1 Şubat 2024 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Anadolu Ajansı (2025). China rejects CIA claim on COVID-19 lab leak. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/china-rejects-cia-claim-on-covid-19-lab-leak/3463695>
- Akbulut, H. İ., Çepni, S., Şahin, Ç. (2013). Doktora tez sürecinde karşılaşılan problemlerin belirlenmesi: eğitim fakültesi örneği. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (20), 50-69. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/786933>
- Akçapar, K. Ş., Çalışan, A. (2022). Pandemi döneminde göçmenlerle araştırma yürütmek: niteliksel yöntemde yeni normal. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, (25) 1, 8-22.
- Bağcıoğlu, G. (2019). *2015 ve 2018 ilkököl dördüncü sınıf Türkçe öğretim programının CIPP program değerlendirme modeline göre değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, Afyon.
- Bahçeci, F., Uşengül, L. (2018). Yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin tez konusu belirleme kriterlerinin incelenmesi. *Turkish Journal of Educational Studies*, 5 (2), 85-96. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/504268>
- Bogdan, R. C., Biklen, S. K. (1997). *Qualitative Research for Education*. Allyn Bacon.
- Brown, L. (2016). Treading in the footsteps of literary heroes: an autoethnography. *European Journal of Tourism, Hospitality and Recreation*, 7 (2), 135-145. <https://doi.org/10.1515/ejthr-2016-0016>
- Budak, F., Korkmaz, Ş. (2020). COVID-19 pandemi sürecine yönelik genel bir değerlendirmesi: Türkiye örneği. *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi*, (1), 62-79. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1107760>
- Chang, H. (2016). *Autoethnography as method*. Rotledge.
- Cooper, R., Lilyea, V. B. (2022). I'm Interested in autoethnography, but how do I do it? *The Qualitative Report*, 27 (1), 197-208. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2022.5288>
- Creswell, J. W. (2021). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşımına göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. Siyasal Kitabevi.
- Çelik, H. (2016). Kültür ve kişisel deneyim: bir araştırma yöntemi olarak otoetnografi. *İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi*, (6), 1-14. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/161930>
- Çelickan, A. H., Aksoy, Ş. (2020). Sanat temelli araştırma yöntemi "otoetnografi". *Journal of Arts*, 3 (4), 353-366. <https://doi.org/10.31566/arts.3.023>
- Çevik, S. (2017). Kültürel miras kapsamında edebiyat turizmi deneyimi: Sait Faik Abasıyanık'ın izinde otoetnografik bir çalışma. *Electronic Turkish Studies*, 12 (29), 151-168. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12404>

- Denzin, N. K. (2018). *Performance autoethnography: Critical pedagogy and the politics of culture*. Routledge.
- Denzin, K. N., Lincoln, S. Y. (2017). *Handbook of Qualitative Research*. Sage.
- Duncan, Margot, (2004). Autoethnography: critical appreciation of an emerging art. *International Journal of Qualitative Methods* 3 (4). 28-39. <https://doi.org/10.1177/160940690400300403>
- Ellis, C., Bochner, A. P. (2000). *Autoethnography, personal narrative, and personal reflexivity*. N. K. Denzin, Y. S. Lincoln (Ed.), *Handbook of qualitative research* (s. 733-768). Thousand Oaks. Sage.
- Ellis, C., Adams, T. E., Bochner, A. P. (2011). Autoethnography: An overview. *Historical Social Research*, 12 (10). 28-42. <https://www.jstor.org/stable/23032294?seq=1>
- Ersoy, A. (2015). Doktora öğrencilerinin ilk nitel araştırma deneyimlerinin günlükler aracılığıyla incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, (5) 5, 549-568.
- Ertugay, F. (2019). Sosyal bilimlerde nitel araştırma/esnek desen araştırması: Alana ilişkin zorluklar, sorunlar ve imkânlar. *Nitel Sosyal Bilimler*, (1) 1 48-68. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/909046>
- Eser, N. (2020). *İlkokul 1. sınıf Türkçe dersi öğretim programı ve uygulanması üzerine bir inceleme* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Filiz, S., B. Yıldırım, N. (2019). Ortaokul Türkçe dersi öğretim programı kazanımlarının revize edilmiş Bloom taksonomisine göre analizi. *Elementary Education Online*, 18 (4). doi.org.10.17051/ilkonline.2019.632521
- Given, L. M. (2021). *100 soruda nitel araştırma*. (İsmail Ç., Arif B., Çev.). Anı Yayıncılık.
- Guba, E., Lincoln, Y. (1989). *Effective evaluation*. Jossey-Bass.
- Jones, S. H., Adams, T., Ellis, C. (2013). *Handbook of autoethnography*. Left Coast Press.
- Kaya, B. E. (2021). *2019 Türkçe öğretim programının uyumluluğuna ilişkin bir değerlendirme örneği (İğdır ili örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun.
- Keleş, U. (2022). Writing a “good” autoethnography in educational research: a modest proposal. *The Qualitative Report*, 27 (9), 2026-2046. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2022.5662>
- Merriam B. S. (2015). Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber. (S. Turan, Çev. Ed.) Nobel yayınevi.
- Miles, M. B., Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage.
- Newman, P. A., Guta, A., Black, T. (2021). Ethical considerations for qualitative research methods during the COVID-19 pandemic and other emergency situations: Navigating the virtual field. *International Journal of Qualitative Methods*, 20, 1-12. <https://doi.org/10.1177/16094069211047823>
- Ngunjiri, W. F., Hernandez, C. K., Chang, H. (2010). Living autoethnography: connecting life and research. *Journal of Research Practice* 6 (1), 1-17. <https://jrp.icaap.org/index.php/jrp/article/view/241.html>
- Öz, D. Z. (2022). *2019 Türkçe öğretim programının Eisner 'in eğitsel eleştiri modeline göre değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kilis.
- Paudel, T., Lutiel, C. B., Dahal, N. (2023). Journey of realization and adaptation through autoethnography: a shift to transformative educational research. *The Qualitative Report*, 28 (4), 1017-1037. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2023.5649>
- Sağlık Bakanlığı, (2021). <https://www.saglik.gov.tr/TR,80604/bakan-koca-turkiyenin-kovid-19la-1-yillik-mucadele-surecini-degerlendirdi.html#:~:text=Sağlık%20Bakanı%20Dr.,yillik%20süre%20dair%20değerlendirmelerde%20bulundu adresinden 1 Ocak 2024 tarihinden erişim sağlanmıştır>.
- Saygılı D., D. (2021). Refleksivite ve etkileşim açılarından nitel araştırmacı olmanın fırsatları ve zorlukları. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 8 (1), 1-16. <https://doi.org/10.31682/ayna.779041>
- TTKB (2019). *Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1-8. Sınıflar)*.
- Urhanoglu, İ., Bayırlı, H., Aslan, U. (2021). Sınıf öğretmenlerinin Covid-19 pandemi sürecinde yürütülen uzaktan eğitime ilişkin deneyimleri. *Uluslararası Bilim ve Eğitim Dergisi*, 4 (3), 226-251. <https://doi.org/10.47477/ubed.971232>
- Yavuzarslan, H., Arslan, A. (2020). *Program değerlendirmeye nesnel yaklaşım*. *Karaelmas Journal of Educational Sciences*, 8, 359-365. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2167094>
- Yin, R. K. (2018). *Case study research and application: design and methods*. Sage.
- Yolcu, H. H. (2020). Koronavirüs (covid-19) pandemi sürecinde sınıf öğretmeni adaylarının uzaktan eğitim deneyimleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6 (4), 237-250. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1268229>

Extended Abstract

Introduction

The COVID-19 pandemic that emerged at the end of 2019 and the Kahramanmaraş-based earthquakes that occurred at the beginning of 2023 have deeply affected people's daily lives as two major disasters unprecedented in recent history. In this study, I wanted to explain how these disasters, which greatly affected academic life as well as daily life, affected the process of writing a doctoral thesis that I prepared using qualitative research methods. The reason I mentioned qualitative research methods is that this methodology has its own characteristics. So is qualitative research more vulnerable to the aforementioned disasters than other research methods? In order to answer this question, it may be useful to include the definition and basic characteristics of qualitative research. Creswell (2021) defines qualitative research as "a research method in which events and phenomena are examined holistically in a realistic environment, each social case is investigated in its own context rather than generalizing, and human and social behavior is explained". Given (2021, p. 26) explained qualitative research as "a human-centered approach to research design that aims to examine people's experiences, perceptions, behaviors, and beliefs in depth". It is seen that the common point in both definitions is "human". It can be expected that a research approach based on human beings will be affected by everything that human beings are affected by. Another important feature of qualitative research is field research, according to Yin (2018) and Cresswell (2021), who have important studies in this field. According to the authors, it is necessary to work in the field in order to determine the insights and perceptions of the phenomenon, community, and participant group. A research question or topic that is not examined in its own social reality will be disconnected from its context, and the findings obtained will not be reliable. In this sense, it is inevitable that qualitative research, which sees being in the field as an indispensable element, is not affected by disasters that deeply affect social and daily life. The fact that qualitative research is human-oriented, examines the phenomenon within its own social reality, and field research is indispensable in this method brings along extraordinary application conditions for extraordinary periods such as disasters. This study aims to share these extraordinary practices with researchers and readers. In this study, in line with the aforementioned explanations and justifications, it was aimed to share the individual experiences of applying qualitative research in the real field under earthquake and pandemic conditions through the eyes of the researcher. Therefore, in the research, it is aimed to share the story of conducting qualitative research in pandemic and earthquake conditions systematically and within the framework of the researcher's individual experiences with an autoethnographic research approach, following Guba and Lincoln. Based on this general purpose, it is aimed to explain how the processes of developing data collection tools, collecting data, and analyzing data are carried out in qualitative research. In addition, it is aimed to inform the relevant researchers and readers about the subject.

Method

In this study, the autoethnographic method, one of the qualitative research methods, was used. Ellis, Adams, and Bochner (2011, p. 1) defined autoethnography as "a research approach to describing and systematically analysing personal

experience in order to understand cultural experience". In other words, autoethnography is the association of the personal and subjective with cultural and social ties. In this context, the aim of autoethnography is not to tell individual stories but to develop a perspective on social phenomena through personal experiences. Within the scope of this study, I preferred to use this method to associate my personal experience of the process of preparing my doctoral thesis with events that affect society on a large scale, such as pandemics and earthquakes. In other words, I made inferences about social events through my personal story. The word autoethnography consists of the English words auto (myself), ethno (culture), and graphy (representation). Accordingly, autoethnography means the representation of what belongs to one's own culture. Unlike traditional paradigms, this research approach, which accepts the researcher's influence instead of limiting or removing it, and aims to reflect social reality instead of abstracting it from its context, is increasingly used in the scientific world (Denzin, 2018). While we are discussing the basic features of autoethnographic studies in relation to this study, it is also useful to express the criticisms about autoethnography. The most important of these criticisms is that the method is an excess of postmodernist approaches, unscientific and subjective. In addition, it is stated that the autoethnographic approach exaggerates the elements of the culture by focusing on certain points of the culture instead of explaining all the elements of the culture (Çelik, 2013).

Since the life of the researcher is the primary source of information in autoethnographic studies, the ways of collecting data are based on a certain number of tools. These tools include making personal observations, taking ethnographic field notes, and making notes on the researcher's own observations. In addition, personal memory, photographs, letters, diaries, reports, and documents constitute other data sources (Cooper & Lilyea, 2022). Within the framework of these explanations and principles, the data collection tool used in this study is the "Researcher Memory Reflection Form". For the form, the opinions of two experts, one of whom is a language expert and the other a measurement and evaluation expert, were obtained. The degree of agreement of the experts' opinions on the form is 92%. The research memory reflection form was developed by the researcher and the supervisor before starting the thesis research process. The theoretical background of this form is based on the basic principles and principles put forward by Chang (2016) for data collection in autoethnographic research. Chang (2016) suggested three sources for data collection in autoethnographic studies: (1) data based on personal memory, (2) data based on self-observation and self-reflection, (3) external data. I aimed to reflect all of the data sources suggested by Chang (2016) to the form, which is my data collection tool. For this purpose, I created the form under four headings: (1) the activities carried out within the scope of the research, (2) observations, thoughts, and information about the activities, (3) personal impressions, (4) visuals, notes. In line with the aforementioned explanations and theoretical foundations, I kept the researcher's memory reflection form first handwritten and then transferred it to electronic media via Microsoft Word word processor at periodic intervals of 7-10 days. The main purpose of doing this was to prevent the data from being lost. I paid attention to keeping the researcher's memory reflection form on a daily basis. In other words, I recorded the issues related to the research that needed to be recorded on the same day. I recorded the issues that were not recorded due to reasons such

as health problems, unavailability of the research environment, etc., and stated the reason for this in detail in the explanation section of the record.

Chang (2016) suggested analysis techniques such as coding, chronological analysis, and thematic analysis for autoethnographic studies. Creswell (2021) classifies data analysis in narrative studies under three headings: thematic, structural, and interactional. Thematic analysis focuses on what is said in the narrative, structural analysis focuses on the background and reality of the narrative, and interactional analysis focuses on who directs the narrative. In this study, I used the structural analysis method based on narrative studies in Creswell's (2021) classification. With structural analysis, I tried to reveal what was behind the narratives and the nature of what was said. I conveyed how the research process was experienced both for me and my supervisor as researchers and for the participants. Yin (2018) stated that data analysis should start with listening or reading in accordance with the type of data. In this sense, I started the structural data analysis with a holistic reading. I read the entire researcher memory reflection form in chronological order. Then I checked the transcripts of the interviews I conducted. In the next step, I proceeded to the character creation stage. At this stage, I discussed the characters in the research and the relationships they created within the framework of the research problem. In this way, I aimed to contribute to the creation of knowledge, understanding, and meaning about what happened during the research. At this point, I did not describe the mental states and experiences of both myself as a researcher and the participants depending on environmental factors. In order to ensure validity and reliability, as mentioned in the title of the data collection tool, the opinions of field experts were consulted during the development of the form. In order to calculate the reliability of the form, the opinions of two experts, one of whom was a language expert and the other a measurement and evaluation expert, were taken. The degree of agreement between the experts' opinions on the form was calculated with the reliability formula suggested by Miles and Huberman (1994). The calculation of this formula is as follows:

$$\text{Reliability} = \text{Agreement} / (\text{Agreement} + \text{Disagreement})$$

As a result of the calculation made by using the related formula, the percentage of agreement of expert opinions was found to be 92%. This figure is above the 70% limit accepted for reliability.

In addition to the aforementioned step to ensure reliability and validity, participant confirmation was obtained. The notes taken by the researcher on the data collection form were shared individually with the participants involved in the research process, and confirmation was obtained regarding the accuracy of the notes. Participants were asked questions about the notes taken, and the accuracy of the data was checked. If there were any inaccuracies in the notes, observation forms and visuals, corrections were made.

Findings

My supervisor insisted that in the interdisciplinary training seminar course that I had taken in the period just before the thesis period, students had a lot of difficulty in determining the thesis topic, and that those who spent the aforementioned course period efficiently gained a significant advantage in the thesis period. Although I knew what these words meant for that period, I would have to go through the thesis period in order to comprehend their full meaning. Despite all the warnings of my supervisor, I had not determined my thesis topic and started

working in the interdisciplinary training seminar. While determining and starting a thesis topic is a very difficult process even at a normal time. It was not possible for many people, including me, to foresee at that time that it would become much more difficult with the Covid-19 pandemic process.

At the end of December 2019, it would be understood in time that the cause of the increase in pneumonia cases in Wuhan, China was an unidentified coronavirus and that this virus would deeply affect the whole world order. This process, in which schools were closed, curfews were imposed extensively, flights were cancelled, and even patient admission to hospitals was limited, has been recorded as an unprecedented event in recent world history.

I believe that the impact of the aforementioned event on my academic life would be positive at first. Because the curfew also meant plenty of time to scan for theoretical and conceptual frameworks, read books, and think. However, it would be painfully experienced by me in time that this delusion was not very true. The articles, theses, and books that I had been looking for time to read were in front of me and on my computer. And I had time for this all day long, apart from the time I had allocated for eating, brushing my teeth, taking a shower and sleeping. However, an unidentifiable force, an invisible obstacle was preventing me from reading and thinking. During this process, I had many meetings with my counsellor both individually and together with my semester mates via online programmes such as Zoom, Skype, Teams. However, this was an unfamiliar process for all of us. After each remote interview, I had the feeling that I could not ask what I really wanted to ask and hear what I really wanted to hear. As with many details of the thesis writing process, I later realised that this distraction was not unique to me but a common problem of almost everyone who spent most of their time in front of the screen (Urhanoglu and Bayirli 2021; Yolcu, 2020). "Having so much time and using it so inefficiently", I wrote in my diary. Although this phrase does not fully describe the situation, I think it is important to reflect on the situation. With my interest in qualitative research, being a Turkish teacher for 15 years, believing that mother tongue teaching is important, and finally with the inspiring and encouraging speeches of my supervisor, I decided to conduct a study evaluating the Turkish curriculum.

In a period when we witnessed dozens of unfamiliar practices such as curfews, the obligation to wear masks, and the use of the HES code issued by the Ministry of Health to go somewhere, I submitted my thesis proposal and after the proposal was approved, I embarked on a comprehensive literature review on the subject. During this period, I had difficulties in literature review, collecting expert opinions, obtaining ethics committee permission and other bureaucratic procedures due to pandemic conditions.

I experienced a greater difficulty than the difficulties I experienced during the preparation of the thesis proposal and the development of the data collection tools in the morning on 6 February 2023. Although I was 180 km away from the epicentre of the Kahramanmaraş-based earthquakes, I experienced a serious trauma. This dramatic disaster, which occurred right at the beginning of the process when I started to apply the data collection tools to the participant group, deeply affected me as well as everyone else. First of all, the workplace where I worked was classified as heavily damaged and its demolition was decided by the competent authorities. Apart from that, the building I lived in was labelled as lightly

damaged. In fact, despite all this, I was one of the luckiest people in the region where I lived.

Discussion

It has been revealed in various studies that the most difficult stage in the master's and doctoral process is to determine the thesis topic (Akbulut, Çepni, & Şahin, 2013; Bahçeci & Uşengül, 2018). For me, this general rule did not change and determining the thesis topic was by far the most difficult stage of the PhD process. Accordingly, first of all, the distraction experienced by everyone who does distance education, including myself, during the extraordinary period caused by the Covid-19 pandemic stands out as the most important problem that emerged for this period. Although there is a lot of time to read and write something, the inability of the mind to focus on a certain subject and the stress caused by this stand out as the most prominent events of this period.

After the difficulties mentioned in the process of determining the thesis topic, the individual and social traumas caused by the earthquakes centred in Pazarcık district of Kahramanmaraş province in the data collection process seem to be the most important difficulty. In addition to the aforementioned difficulties, it is another phenomenon observed throughout the research that various crises, conflicts, and wars occurring in the geographical region in which Turkey is located have left various traces on the society. These findings in the research are in line with the research conducted by Saygılı (2021), in which the opportunities and challenges of being a qualitative researcher are explained.

Conclusion and Suggestions

Extraordinary events such as earthquakes and pandemic bring extraordinary conditions. These conditions directly affect academic studies as they affect all areas of life. Especially research methods such as qualitative research, which require direct presence in the field, are more affected by extraordinary conditions. Bans imposed by legal authorities, such as curfews and travelling restrictions the opportunity to conduct field research. In addition, the participants' prioritization of basic needs such as security and health either reduces or completely eliminates the desire to support academic research. While conducting qualitative research is a challenging process that requires expertise in itself, the research process mentioned in this study has become even more difficult with the social trauma caused by epidemics, natural disasters, and other extraordinary events. In this sense, this study, in which the autoethnographic method was used, tried to explain the aforementioned difficulties.

Recommendations for researchers who have to conduct research under extraordinary conditions in the real field;

- 1- Even if consent forms and voluntary participation forms have been obtained from the participants, confirmation should be obtained again before starting data collection.
- 2- Making alternative data collection plans against the possibility that the participant group affected by extraordinary conditions may not want to be included in the research.

Recommendations for researchers who will conduct similar autoethnographic studies;

- 1- Since it will be important to record the research process for autoethnographic studies, more than one recording tool, such as audio recording, video recording, and written recording can be used.

- 2- Autoethnographic method can be used in different studies to be conducted in the field of educational sciences.

Author Contributions

The authors contributed equally to the editing of the article and the development of the final manuscript.

Ethical Declaration

This study was conducted with the approval decision of the Hacettepe University Social and Human Sciences Ethics Committee (Issue No. 3400173) dated 23.02.2024.

Conflict of Interest

The authors declare that there is no conflict of interest with any institution or person within the scope of the study.